

“Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalmaz. Günü gelecek siz de kurtulacaksınız.” ATATÜRK, Adana İstasyonu, 15.03.1923.

“Hatay benim şahsî meselemdir.” ATATÜRK, Çankaya Köşkü, 08.01.1937.

Hazırlayan

Cemil Gök

Araştırmacı

cemilgok32@hotmail.com

Cep: 0.505.901.66.79

Isparta, 20.01.2010.

SUNUŞ

Bir arkadaşım, *Bekbele*'yi tanıtan bir çalışma yapmamı istedi ve “*sen aslen oralısın*” diyerek de beni teşvik etti. Bitişik Köyünden Demircikdibi yaylasına giderken *Batak* ve Bitişik (Gömbece) Köyünde *Orta Sırt* mevki *Halil İbrahim Kocaman* dedemin yurt yerleriydi. Fakat konunun Bekbele ile sınırlı kalması, bir birinden koparak gelişen bölgenin konumu bakımından doğru olmayacaktı. Bölgedeki 300 yıllık yerleşim ve gelişimin ana unsuru *Abacılı Köyü* idi. Bugünkü bütün köy, mahalle ve mezralar, Abacı Köyünden koparak gelişmiş, yerleşik aileler evlilik bağı kurarak bir biriyle kaynaşıp çoğalmış ve yeni yerleşim birimleri oluşturmuştu. O kadar ki yöre halkı tarafından Abacılı dernekleri kurulmuş ve geleneksel olarak “*Yörük-Türkmen Şöleni*” düzenlenmeye başlanmıştı. Bu nedenle, konuya “*Abacılı*” diyerek başlayacağız.

ABACILI

Abacılı, (Aba) kök sözcüğünden (-cı) ve (-lı) ekleri ile türetilen Türkçe bir sözcüktür. Aba sözcüğü, bir tür yünlü kumaş anlamına gelir. Dövme yünden genellikle devetüyü ya da siyah renkteki abadan maşlah, çakşır, kalçın, şalvar, börk, börkenek, potur, cepken, salta, yelek, cüppe, yağmurluk, mest ve terlik gibi çeşitli giysiler, heybe, hurç ve eyer örtüsü yapılır. Bu nedenle abacılık Anadolu'nun her yanında gelişmiş bir el sanatıdır. Abacıların, sık dokunmuş ve iyi kaliteli abayı işlemek zorunda oldukları, eski esnaf nizamnamelerinde belirtilmektedir. Abacılı sözcüğündeki, (-cı) eki yapım, üretim ve satış yapan bir gurubu, (-lı) eki de aidiyet, mensubiyet ve topluluğu ifade etmektedir.¹

¹ Mustafa Demircan, Bekbele Beldesinin Tarihçesi, medyatext.com/V1/Pg/detail/NewID/239814/CatID/2/CityName/Samsun/TownID/345/VillageID/12545/SchoolID/



ABACILI CEMAATİ

Araştırmacılar, Abacılı Cemaati'nin, Oğuzların Günhan kolunun Bayat Boyundan olduğunu, 17. yüzyılın ikinci yarısında, *Konya Larende* (Karaman)'den çıktığını, *Boz-Ulus Türkmenlerinden* Dulkadir Oğulları Beyliği tarafından idare edilen Maraş'a geldiğini, buradan da 17. yüzyılın sonuna doğru *Abacılı*'ya yerleştiğini söylemektedir.²

Arşiv kayıtlarında *Abacılı* (Abacılı) *Cemaati*'nin Adana Eyaleti, Kars-ı Zülkadiriye Kazası (Maraş Sancağı), *Payas Kazası* (Halep Sancağı), Biga Sancağı, Aksaray Sancağı, Uzeyr Sancağı (Adana Eyaleti), Cizr-i Ergene Kazası (Edirne Eyaleti)'na yerleştiği belirtilmektedir.³ 17. yüzyılın sonunda, Payas-Belen menzilleri arasında yol güvenliğini sağlamak amacıyla, “*tüfek endaz neferati*”⁴ olarak *Abacılı Cemaati*'nin yöreye iskân edildiği, İkinci Viyana Kuşatmasından sonra, 18.04.1690 tarihinde devlete bağlılık göstermek üzere Konya'ya çağrılan “*Yörük-Türkmen aşiretleri*” arasında “*Cemaat-i Abacıoğlu Tabii Payas*” olduğu anlaşılmaktadır.⁵

Osmanlı döneminden günümüze intikal eden hatıralarda, Abacılı Cemaatini yöneten kâhyanların Gedikli ailesine mensup olduğu belirtilmektedir.⁶ Abacılı bölgesinde; *Abacılı*, *Bakırlar* (Bekirli), *Bozcalar* (Boşçalar), *Bilginler* (Çolaklı), *Cıgıllar* (Telliler), *Çevikler* (Celayirler), *Çolaklar*, *Veliler ve Dingiller* (Bebekler), *Dönmezler* (Veliler), *Sivriler* (Emişler), *Gedikler* (Gedikli), *Gençler* (Memolar), *Günaylar* (Çendoğulları), *Gökler* (Kocamanlar), *Gökçe* (İsmailler), *Aklar ve Özyiğitler* (Haciler), *Dönmezler* (Haseler), *Kamerler*, *Karalar*, *Kesikler*, *Kınalılar*, *Küpeliler*, *Okyaylar* (Musalar), *Güneş ve Abacılar* (Onbaşılar), *Sarılar* (Mecideliler), *Sönmezler* (Fakılar), *Sönmez ve Yardımcı* (Göğcealiler), *Musacalar*, *Kayalar* (Tilbiler), *Topallar* (Topaklar), *Uluçlar* (Şakolar), *Yıldırımlar* (Yurüklü), *Yılmazlar* (Hacolar, Kara Hasanlar), *Yusuflar*, *Zabunlar*, *Zontlar* ve diğerleri öteden beri yerleşik ailelerdir.⁷

² Araştırmacı Bilal Yıldırım, Osmanlıda Aşiretlerin İskânı, ailegaclari.net

³ Cevdet Türkay, Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, Tercüman Gazetesi Yayınları, Birinci Basım, İstanbul 1979, s.173.

⁴ Tüfek endaz neferati, “dehşet endaz adam” gibi tüfegi iyi kullanan vurucu askerler anlamında kullanılmıştır.

⁵ Ahmet Faik Türkmen Mufassal Hatay Tarihi, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1937, s.586. Mehmet Tekin, Osmanlı Dönemi Hatay Tarihi, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s.55.

⁶ İskenderun İmam Hatip Lisesi Müdürü M.Halim Gedik.

⁷ Niyazi Yıldırım, Abdurrahman Yörük, Ömer Osman Bilgili, M.Halim Gedik ve Adnan Bakır'dan naklen Araştırmacı Bilal Yıldırım, Osmanlıda Aşiretlerin İskânı, ailegaclari.net Seydi Ahmet Göğ. Hacı Mustafa Bakır. M.Ali Sarı. Habip Akçaylı, Akçay'ın Tanıtımı ve Tarihi, Yayınlanmamış Makale, İskenderun 2000.

ABACILI KARYESİ

1530 tarih ve 998 numaralı Osmanlı Vilayet Muhasebe Defterine göre, “Kerkip” ve “Ak-Oluk” birimleri Özer İli livası İskenderun nahiyesine bağlı iki ayrı köydür. Bu tarihi tasvir eden haritada, bugünkü Bekbele Beldesi’nin bulunduğu yer “Kerkip”, Kerkip’in güney doğu istikametinde Ağoluk yaylasının bulunduğu yer ise “Ak-Oluk” köyü olarak işaretlenmektedir.⁸

1690 yılından sonra, Kerkip (Bekbele) ve Ak-Oluk (Ağoluk) bölgesine “Abacılı” denilmeye başlanmıştır. 1865 tarihli listede, Abacılı Karyesinin, 42 hane ve 124 nüfustan oluştuğu belirtilmektedir.⁹ Osmanlı döneminde *Abacılı Cemaati*, Bitişik ve Bekbele yaylalarında yaylar, bugünkü Bitişik (Gömbece) köyünde kışlardı.¹⁰ Başlangıçta Abacılı Köyü, Payas ve Belen Kazalarına bağlıyken, 1881 yılında ilçe hüviyetini kazanan İskenderun Kazasına bağlandı.¹¹ 19 yüzyılda *Abacılı Köyü*, *Abacılı Uğurlu Köyü* ve *Abacılı Güzelli Köyü* adıyla iki köye ayrılmış, 1905 tarihli Halep Salnamesinde, *Abacılı Uğurlu Köyü*, *Abacılı Güzelli Köyü* ve *Akçay Köyü* adıyla üç köy olmuş,¹² 1918’de Fransız işgaline kadar belirtilen 3 köy olarak kalmış ve halk arasında bütün bölgeye “Abacılı” denilmiştir.

Merkezi Bitişik olan¹³ Abacılı Uğurlu Köyünün sınırları, Akdeniz’den başlayarak yaslandığı Amanos Dağlarında Osmanlı Çukuru’na kadar uzanırdı, bugünkü Sarıseki Beldesi sınırlarıyla da komşuydu. İskenderun’da Suçikağı (Sakit) ve Güzelli köyleri hariç, Kırıkhan’da Ceylanlı, Alaybeyli, Yılanlı ve Delibekirli Köyleri sınırına ulaşırdı. 19. yüzyılda *Abacılı Güzelli Köyü*’ne, bugünkü Güzelköy muhtarlığı ile İskenderun’un Güzelçay (Akçay) mahallesi bağlıydı.¹⁴ Kadim Ak-Oluk (Ağoluk), bugünkü Güzelköy ve Güzelçay mahallesinin yaylasıdır. Bugün Kerkip adı neredeyse kaybolmuş, eski günlerden “Kerkip Narı” denilen ekşi bir nar tadı yadigâr olarak kalmıştır.

19 yüzyılın başında *Abacılı Uğurlu Köyü*’ne, Bitişik ve Bekbele yayları ile Kerkip (bugünkü Bekbele), Gömbece (bugünkü Bitişik), Kavaklıholuk ve Kozluçukur birimleri bağlıydı. Bu dönemde *yaylak yerine Bitişik ve Bekbele*, bugünkü *Bekbele’ye Kerkip*, *Orhangazi’ye Fakılar*, *Bitişik’e de Gömbece* denilirdi.¹⁵

⁸ Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 998 numaralı Muhâsebe-i Vilayet-i Diyâr-i Bekr ve Arab ve Zü’lkadiyye Defteri (937/1530) Cilt II, Ankara 1999.

⁹ BOA, Y.EE.: 37/39. Akif Bilge Çelik, Fırka-i İslahiye, Yüksek Lisans Tezi, K.Maraş Sütçü İmam Ü. 2008.

¹⁰ İskenderun İmam Hatip Lisesi Müdürü M.Halim Gedik.

¹¹ Erdoğan Aslıyüce, Akdeniz’in İncisi İskenderun, İskenderun 2007, s.383.

¹² Halep Salnamesi, 1321 tarihli belge fotokopisi. Cemil Gök, Hatay Yerleşim ve Yönetim Birimleri, Basılmamış çalışma, Ankara 2008.

¹³ İskenderun İmam Hatip Lisesi Müdürü M.Halim Gedik. Araştırmacı Bilal Yıldırım.

¹⁴ Abdurrahman Yörük, Abacılı Risalesi, Basılmamış çalışma, İskenderun 1987. Araştırmacı Bilal Yıldırım, aile ağaçları.net. İskenderun İmam Hatip Lisesi Müdürü M.Halim Gedik. H.Gedik, Osmanlı döneminde Abacılı Karyesi sınırlarının öteyüz denilen Kırıkhan’ın dağ köylerinden Amik Gölüne ulaştığını belirtmektedir.

¹⁵ İskenderun İmam Hatip Lisesi Müdürü M.Halim Gedik (Hikmet oğlu, 1948 doğ.).

Buna göre eskiden beri Abacılı olarak bilinen yörenin konumu, yönetim ve yerleşim birimleri aşağıda belirtilmiştir.

BÖLGENİN KONUMU

Çevre

Bölgemiz deniz ve dağlar arasında, kıyından itibaren az bir eğimle yükselen vadi ağzında kurulmuş şirin kasaba, köy ve mahalleler ile dağlık bölgedeki serin yaylardan oluşmaktadır. Dağlık bölgede, derin dere-tepe oluşumları, Akdeniz'e özgü *makilik, tesbih, defne, kiraz, (kızılcık), gürgen, kesme, meşe, çam, püren ve ıhlamur* ağaçları, soğuk su kaynakları ve ağaçların renk cümbüşü arasında yaylalar bulunur. Yaz aylarındaki buharlaşmanın etkisiyle kasabaların havası biraz basık olur. Bölgemiz yeşil ve havası temizdir. Yörede *nar, narenciye, incir, kayısı, erik, elma, armut, üzüm, ceviz, badem* gibi meyveler ve *domates, biber, patlıcan, ıspanak, soğan, sarımsak, fasulye, patates* gibi sebzeler yetiştirilir. Denizciler ile Şehit Teğmen Ahmet Tor kışlası arasında, yine Denizciler ile Askeri Cephanelik arasında iki kuru dere bulunmaktadır. Bekbele'nin içinden *Akçay* deresi geçmektedir.

Yerleşim

Eski "*Abacılı Karyesi*"¹⁶ veya "*Abacılı*" bölgesinde, bugün *Bekbele ve Denizciler Beldeleri*, ayrıca *Bitişik, Kavaklıoluk, Orhangazi, Güzelköy ve Çınarlı Köyleri* ile İskenderun merkez *Güzelçay (Akçay) mahallesi* bulunmaktadır. Bölge halkının bir yerden koparak gelişmesi nedeniyle, Denizciler, Kavaklıoluk ve Bitişik halkı *Değirmendere, Çalak, Haymaçınar, Esenbek, Demen, İspatan, Demircikdibi, Bitişik ve Gebece* gibi yayları çoğu kez müştereken kullanmaktadır.¹⁷ *Bekbele Yaylası ve Göbunat* görülmesi gereken yerler olarak sıralanabilir.¹⁸ *Güzelköyün Akoluk, Bağlıca ve Almadağ* adında yayları ile *Karaincir Gediği*'nde bir paraşüt alanı bulunmaktadır.¹⁹

Kurum ve Kuruluşlar

Bölgemiz, İskenderun Organize Sanayi Bölgesi, 39. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı Şehit Teğmen Ahmet Tor Kışlası, Sarıseki ve Denizciler arasında Akdeniz Üs Komutanlığına bağlı birimler, Akaryakıt Depo Komutanlığı, TCDD İstasyonu, NATO, Sarıseki Gübre T.A.Ş. ve TCDD Limanları, Ekinciler, Yazıcılar ve Tosyalı gibi özel Demirçelik Sanayi, Petrol Ofisi Bölge Müdürlüğü ile A.N.T Tesisleri, Karayolları 3 Nolu Asfalt Şantiyesi ve İskenderun Demir Çelik Fabrikası gibi birçok sanayi kuruluşları, büyük depo, antrepo, atölye ve tesisler bulunmaktadır. Bölge halkı genelde asker, sanayide çalışan işçi, çeşitli kamu kuruluşlarında çalışan memur ve işçiler, çarşı esnafı ve çalışanları ile

¹⁶ Karye: Köy.

¹⁷ Eski Belediye Başkanı ve Kavaklıoluk Köyü Muhtarı Sedat Bakır. Bitişik Köyü Muhtarı Efendi Dönmez.

¹⁸ medyatext.com/V1/Pg/detail/NewID/239814/CatID/2/CityName/Samsun/TownID/345/VillageID/12545/SchoolID/. Mustafa Demircan, a.g.e.

¹⁹ Güzelçay Mahalle Muhtarı Davut Zabun.

bölgemize dinlenmek için yerleşen emeklilerden oluşmaktadır. Köylerimizde, bir kısım halk tarım ve hayvancılıkla uğraşmakla birlikte, geçimlerini kasaba ve şehir merkezinde bulunan işlerden sağlamaktadırlar.²⁰

Ulaşım

Kıyı şeridinde Hatay-İskenderun (D817 nolu) karayolu ile İskenderun-Toprakkale demiryolu geçmekte, kıyından 2-3 km içerde, dağlık bölgeden Denizciler bağlantılı Ceyhan-İskenderun (E91 nolu) otoban yolu bulunmaktadır. Otoban yol Denizciler kasabasının üstünden, Bekbele kasabasının da ortasından geçmektedir. Ayrıca Şehit Teğmen Ahmet Tor Kışlası ile Eşekgeçmez deresi arasından 2,5 km. ve Otoban yolun Denizciler Gişesinden bağlantılı olarak 1,5 km. mesafeli iki tali yolla Bekbele ve Denizciler kasabaları arasında ulaşım sağlanmaktadır. İskenderun Payas karayolunun 8. km.sinde; Akçay köprüsünden sağa dönence Fatih Sultan Mehmet Mahallesi (eski Kesmelik mevki), ilerde Bekbele'ye ulaşmadan sağa sapan yolun 3. km.sinde Çınarlı köyü, 2. km.sinde Bekbele Beldesi, 5. km. ise solda Bitişik ve sağda 4,5 km.sinde Orhangazi köylerine ulaşılmaktadır. Bekbele Beldesinden 1 km. sonra Orhangazi ve 3 km. sonra da Bitişik Köylerine ulaşılmaktadır. Hatay-İskenderun karayolunun 9. km.sinde Denizciler Beldesine, buradan 3 km. sonra Kavaklıoluk Köyüne ulaşılmaktadır. Bu durum bölgede ulaşımı rahatlaştırmış ve hızlandırmıştır. Bölgede düzenli olarak, Bekbele ve Denizciler Belediyelerine ait halk otobüsleri ile İskenderun'a ulaşım sağlanmaktadır.²¹

Nüfus

Abacılı yöresinde, içeriden ve dışarıdan önemli nüfus hareketleri olmuştur.

BİRİM ADI	1970 YILI	1990 YILI	2000 YILI	2008 YILI
Bekbele	1.240	1.575	5.971	7.482
Denizciler	-	9.280	17.495	16.178
Bitişik	1.114	799	718	798
Çınarlı	180	442	936	744
Güzelköy	-	1.509	1.217	1.949
Kavaklıoluk	395	369	152	395
Orhangazi	-	-	461	536

Yöremizde, 1970-1990 ve 1990-2000 dönemlerinde nüfus artışı, 2000-2008 döneminde de nüfus azalışı izlenmektedir. Nüfus artış yoğunluğu Bekbele ve Denizciler kasabalarında, nüfus azalışı da köylerde görülmektedir. Nüfus artışı, tamamen yörenin doğal nüfus artışı olmayıp, çevrede büyük işyeri, tesis, depo,

²⁰ <http://www.denizciler.bel.tr/sayfa.asp?ID=20> Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.553.

²¹ Eski Belediye Başkanı ve Kavaklıoluk Köyü Muhtarı Sedat Bakır. Habip Akçaylı, Akçay'ın Tanıtımı ve Tarihi, Basılmamış Makale, İskenderun 2000.

atölye ve fabrika gibi kurumların bulunması nedeniyle ilçe, il ve ülke genelinden buraya yerleşen nüfustan kaynaklanmaktadır.²²

BEKBELE BELDESİ

Bekbele yaylası ve bugünkü Bekbele (eski Kerkip) bölgesi, 1918 Fransız işgaline kadar *Abacılı Uğurlu Köyü'ne* bağlıydı.²³ Hatay'da tam bir manda hâkimiyeti sağlamak isteyen Fransızlar, bazı Türk kazalarını nahiye, bazı nahiyeleri kaza yaptılar, bazı Türk köylerini de ikiye böldüler.²⁴ Fransızlar döneminde Abacılı Uğurlu Köyü, Bekbele ve Bitişik adı ile iki köye bölündü.²⁵ 1937 tarihli İskenderun köy listesinde, çeşitli harita ve mahallinde yapılan tetkiklerde adı "*Pekbele (Bekbele) Köyü*" olarak belirtilmektedir.²⁶ 1940 yılında Hatay'ın *Anavatan'a* katılmasından sonra adı tekrar "*Bekbele (eski Abacılı Uğurlu) Köyü*" olarak düzeltilmiş, günümüze kadar "*Bekbele*" olarak gelmiştir.²⁷ Bu düzeltmede, "*eski adı Abacılı Uğurlu*" yazılmıştır. 1940 yıllarında Bekbele Köyüne *Bekbele yaylası, Kerkip, Kesikli, Veliler, Daz, Beşiktaş ve Fakılar* (Orhangazi) Mahallesi bağlıydı.²⁸ "Bekbele" adı, 12 km. yukarıdaki Bekbele yaylasından, bugünkü (Bekbele, eski Kerkip) yerleşim bölgesine, 1950 yılında köy muhtarlığı olarak nakledildi.²⁹ 1989 yılında *Bekbele Belediyesi* kuruldu.³⁰ Bugünkü Bekbele Beldesi, Akçay, Bitişik (Gömbece) ve Gedik Saray arasında bulunan bölgedir. Bekbele Beldesinde *Fatih, Gediksaray ve Menderes* adında üç mahalle bulunmaktadır.

BİTİŞİK KÖYÜ

"*Bitişik*" adı bugünkü Bitişik köyüne bağlı Bitişik yaylasından gelmektedir.³¹ Bitişik'in, 1700 yılında kurulduğu belirtilmektedir.³² 1905 tarihli Halep Salnamesinde, "Bitişik" ve "Bekbele" köyleri yoktur, sadece Abacılı Uğurlu Köyü vardır. Abacılı Uğurlu Köyünün merkezi "Bitişik" idi, "Bekbele" ve diğer bağlı birimleri kapsamaktaydı. 1918 Fransız işgaline kadar Bitişik, Abacılı Uğurlu Köyünün merkezi olarak kaldı.³³ Sömürgeci Fransızlar döneminde Abacılı Uğurlu Köyü, Bekbele ve Bitişik adı ile iki köye ayrıldı.³⁴ 1937 tarihli İskenderun köy listesinde, çeşitli harita ve mahallinde yapılan tetkiklere göre, "Bitişik Köyü" vardır.³⁵ 1939 yılında Hatay'ın *Anavatan'a*

²² Erdoğan Ashlyüce, a.g.e., s.452, 453, 469, 471, 477, 481. iskenderun.gov.tr/?sayfa=icerik&icerikid=21

²³ Halep Salnamesi, 1321 tarihli belge fotokopi. Cemil Gök, a.g.e.

²⁴ Fransızlar. 1919'da Türkmenlerin yaşadığı Reyhaniye'deki kaza teşkilatını Harim'e naklettiler. 1921'de halkın çoğunluğu Türk olan Belen'deki kaza teşkilatını Kırıkhan'a naklettiler, Belen'i nahiye ve Kırıkhan'ı da kaza yaptılar, koloni oluşturmak için Ermenilerin toplandığı Kırıkhan Kazasına Belen, Reyhanlı ve Hacılar nahiyelerini bağladılar. Antakya Kazasına bağlı Türklerin yaşadığı Bayır, Bucak ve Hazine (Elkrad) nahiyelerini Lazkiye Kazasına bağladılar. Böylelikle, Hatay'da Türk nüfusu yönetim değişikliği ile parçalandılar. Cemil Gök.

²⁵ Bilal Yıldırım. 1850'den itibaren Abacılı Uğurlu Köyünde muhtarlık yapan kişiler bilinmektedir. Cemil Gök.

²⁶ Ahmet Faik Türkmen, a.g.e., s.103, 104, 107.

²⁷ Hatay Valiliği, İdari Taksimatı 1940, s.26.

²⁸ Köy İşleri Bakanlığı, Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.294. denizciler.bel.tr. Seydi Ahmet Göğ. (Ali oğlu, Kavaklıluk 1958).

²⁹ Erdoğan Ashlyüce, a.g.e., s.452.

³⁰ Bekbele Belediye Başkanı Bestami Bilgili.

³¹ denizciler.bel.tr. Seydi Ahmet Göğ.

³² Refik Kireççi, Köylerimiz 1987, s.55.

³³ İskenderun İmam Hatip Lisesi Müdürü M.Halim Gedik.

³⁴ Bilal Yıldırım. 1940'dan önce Bitişik Köyü Muhtarı olarak en fazla 2-3 kişi bilinmektedir. Cemil Gök.

³⁵ Ahmet Faik Türkmen, a.g.e., s.107.

katılmasından sonra hazırlanan, 1940 tarihli İskenderun köy listesinde, “Bitişik Köyü” yer almıştır.³⁶ 1940 yılındaki Bitişik Köyüne, (Yukarı) *Demircikdibi*³⁷ ve *Kavaklıoluk* mahalleleri bağlıydı.³⁸ 1946 yılında Bitişik Köyüne bağlı Günbece mahallesinin adı *Gömbece* olarak düzeltilti,³⁹ 1946 yılında Bitişik Köyüne bağlı *Horozçukuru*⁴⁰ ve *Ispatan* (İspan) adında iki mahalleden daha bahsedilmektedir.⁴¹ 1950’li yıllarda köy muhtarlığı teşkilatı, Bitişik yaylasında iken, Gömbece mahallesine nakledildi. Bugün Bitişik Köyü olarak bilinen yere eskiden Gömbece denirdi.⁴² *Kötügöl* (Tecikgölü) adında bir mezarı vardır.⁴³ İskenderun’un kuzey doğusunda ve ilçe merkezine 14 km. uzaklıktadır.⁴⁴

ÇINARLI KÖYÜ

1896-1908 Girit Bunalımı, 1909-1912 Girit Sorunu, 1912-1913 Balkan Bozgunu sonucunda Yunan mezaliminden kaçan “*Girit Türkleri*” Anadolu’ya gelmeye başladı.⁴⁵ 1912 yılında İskenderun’a gelen Giritli soydaşlarımız, Akçay ve Pirinçlik Köylerine iskân edildi.⁴⁶ Bu iskânla, Akçay Köyüne bağlı Girit Muhacir Mahallesi kuruldu, 1937 yılında adı *Muhacirköy* iken⁴⁷ ve 1940 yılında Çınarlı olarak değişti.⁴⁸ 1960 yılında Akçay’dan ayrıldı ve Çınarlı Köyü muhtarlığı kuruldu.⁴⁹ Çınarlı, ilçenin kuzeyinde ve ilçe merkezine 10 km mesafededir. Bekbele kasabasına 1,5 km. ve Denizciler kasabasına 2,5 km. uzaklıktadır.⁵⁰

DENİZCİLER BELDESİ

İskenderun-Payas karayolu üzerinde bulunan Denizciler, halkın “*zından yazısı*” dediği, Bitişik ve Kavaklıoluk Köylülerinin tahıl ve sebze yetiştirdiği arazi iken, 1966 yılında Sarıseki ve Değirmendere köylerinde sel baskınında zarar gören halk iskân edildi ve küçük bir köy halini aldı.⁵¹ 1968 yılında “*Denizciler*” adı ile İskenderun’a bağlı bir mahalle kuruldu. İskenderun Demir Çelik Fabrikasının kurulmasına bağlı nüfus ve yerleşim artışı neticesinde, 1987 yılında Bitişik ve Kavaklıoluk Köyü muhtarlıklarının müracaatı üzerine, Denizciler Belediyesi kurulmuştur.⁵² Beldede *Çamlık*, *Fatih*, *Şirinyurt* ve *Akdeniz* mahalleleri vardır.⁵³ Denizciler Beldesi, Payas- İskenderun Karayolunun 9. km.de bulunmaktadır.

³⁶ İdari Taksimatı 1940, s.26. Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.164.

³⁷ denizciler.bel.tr. Seydi Ahmet Göğ. İdari Taksimatı 1940, s.26. Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.304.

³⁸ İdari Taksimatı 1940, s.26.

³⁹ Köy İşleri Bakanlığı, Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.436.

⁴⁰ Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.516.

⁴¹ Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.554. Ispatan’ın “İspan” olduğu belirtiliyor. denizciler.bel.tr. Seydi Ahmet Göğ.

⁴² Bitişik Köyü Muhtarı Efendi Dönmez.

⁴³ İskenderun Özel İdare Müdürü Hüseyin Yıldırım.

⁴⁴ Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.452.

⁴⁵ Aysel Nukhet Adıyüce, Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

⁴⁶ Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.481.

⁴⁷ Ahmet Faik Türkmen, a.g.e., s.107. Özel İdare Müdürü Hüseyin Yıldırım.

⁴⁸ İdari Taksimatı 1940, s.26. Özel İdare Müdürü Hüseyin Yıldırım.

⁴⁹ Refik Kireççi, a.g.e., s.63.

⁵⁰ Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.469. Çınarlı Köyü Muhtarı Necati Bahriyeli.

⁵¹ <http://www.iskenderunforum.org/forum/iskenderun-beldeler-t5046.0.html>

⁵² Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.453. Refik Kireççi, a.g.e., s.28. denizciler.bel.tr.

⁵³ İskenderun.gov.tr. denizciler.bel.tr.

GÜZELÇAY MAHALLESİ (AKÇAY KÖYÜ)

Bugünkü *Güzelçay Mahallesi*, 19. yüzyılda *Abacılı Köyüne*, 19. yüzyılın sonuna doğru *Abacılı Güzelli Köyüne* bağlıydı. 1905 Halep Salnamesiyle,⁵⁴ 1937,⁵⁵ 1940 ve 1946⁵⁶ tarihli köy listelerinde adı “*Akçay Köyü*” idi. 1940 yılında Akçay Köyüne bağlı Girit Muhacirleri (Çınarlı), Aşağı Yarikkaya ve Yukarı Yarikkaya adında üç mahallesi vardı. Akçay Köyünün, Akoluk ve Bağlıca adında iki yaylası vardı.⁵⁷ 1960 yılına kadar Girit Muhacirleri (Çınarlı) Mahallesi, Akçay Köyüne bağlı kaldı.⁵⁸ Akçay Köyü, 1960 yıllarda İskenderun merkezine “*mahalle*” olarak bağlandı. 1973 yılında İskenderun’a bağlı Akçay Mahallesi adını Güzelçay Mahallesi olarak değiştirdi.

GÜZELKÖY

Bugünkü Güzelköy, 19. yüzyılda *Abacılı Köyüne*, 19. yüzyılın sonuna doğru *Abacılı Güzelli Köyüne* bağlıydı.⁵⁹ 1905 Halep Salnamesiyle,⁶⁰ 1937⁶¹ ve 1940 tarihli köy listelerinde adı *Abacı Güzelli Köyü* olarak geçmiştir. 1940 yılındaki köy listesinde hem Abacılı Güzelli Köyü, hem de Akçay Köyü vardı.⁶² Daha sonra Abacılı Güzelli, Akçay köyüne bağlı mahalle olmuş, 1960 yıllarda da Akçay Köyü mahalleye dönüştürülmüş ve İskenderun merkezine bağlanmıştır. Güzelköy, 1972 yılına kadar İskenderun Belediyesi Akçay Mahallesiyle bağlıydı.⁶³ 1973 yılında “Güzelköy” adıyla yeniden kurulmuş, Akçay adı da Güzelçay mahallesi olarak değiştirilmiştir.⁶⁴ Güzelköy, İskenderun şehir merkezine 2 km. uzaklıktadır.⁶⁵

KAVAKLIOLUK KÖYÜ

Kavaklıoluk Köyü, 1900,⁶⁶ 1937⁶⁷ ve 1940 yılındaki köy listelerinde, Bitişik Köyüne bağlı bir mahalledir.⁶⁸ 1958 yılında Bitişik Köyünden ayrılmış ve Kavaklıoluk Köyü muhtarlığı kurulmuştur.⁶⁹ 1986 yılına kadar Kavaklıoluk Köyüne bağlı olan Şirinyurt, Çamlık ve Fatih Mahalleleri, 1987 yılında Denizciler Beldesine mahalle olarak bağlanmıştır. Kavaklıoluk Köyünün

⁵⁴ Halep Salnamesi, 1321 tarihli belge fotokopisi. Cemil Gök, a.g.e.

⁵⁵ Ahmet Faik Türkmen, a.g.e., s.107.

⁵⁶ İdari Taksimatı 1940, s.26. Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.27.

⁵⁷ Özel İdare Müdürü Hüseyin Yıldırım. Refik Kireççi, a.g.e., s.78. Güzelçay Mahalle Muhtarı Davut Zabun. Habip Akçaylı, Akçay’ın Tanıtımı ve Tarihi, Yayınlanmamış Makale, İskenderun 2000.

⁵⁸ Ahmet Faik Türkmen, a.g.e., s.107.İdari Taksimatı 1940, s.26. Özel İdare Müdürü Hüseyin Yıldırım.

⁵⁹ Abdurrahman Yörük, a.g.m. Araştırmacı Bilal Yıldırım, aile ağaçları.net. Cemil Gök.

⁶⁰ Halep Salnamesi, 1321 tarihli belge fotokopisi. Cemil Gök, a.g.e.

⁶¹ Ahmet Faik Türkmen, a.g.e., s.107.

⁶² İdari Taksimatı 1940, s.26. Meskûn Yerler Kılavuzu 1946, s.1.

⁶³ Refik Kireççi, a.g.e., s.78. Köy 1979 kuruldu. Güzelçay Mahalle Muhtarı Davut Zabun. Köy 1973’de kuruldu.

⁶⁴ Refik Kireççi, a.g.e., s.78. Güzelçay Mahalle Muhtarı Davut Zabun.

⁶⁵ Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.471.

⁶⁶ Refik Kireççi, a.g.e., s.93.

⁶⁷ Ahmet Faik Türkmen, a.g.e., s.107.

⁶⁸ İdari Taksimatı 1940, s.26.

⁶⁹ İskenderun Belediyesi B.İ.M. Abdulhamit Yıldırım.

Demen, İspatan, Demircikdibi ve Kozluçukur yaylaları vardır.⁷⁰ Kavaklıoluk, İskenderun'un kuzey doğusunda, 14 km. uzaklıktadır.⁷¹

ORHANGAZİ KÖYÜ

Öteden beri Orhangazi, *Fakılar* adı ile Bitişik Köyüne bağlı bir mahalle iken,⁷² 1996 yılında köy hüviyetine kavuşmuştur. Orhangazi, İskenderun'un kuzey doğusunda, merkeze 14 km. uzaklıktadır.⁷³

ABACILI GÖÇLERİ

1910-1920 yıllarında seferberlik döneminde yaşanan olayların etkisi ile Abacılı köylerinden bazı aileler, halk arasında “ötüz” (öte yüz) diye söylenen Kırıkhan'ın dağ köylerine göç etmiştir. Bunlar *Delibekirli, Yılanlı, Alaybeyli (Telbizek) ve Karaçağıl* Köylerine yerleşmiştir. Halen bu köylerde yaşamaktadırlar.⁷⁴

Ulu Önder Atatürk'ün direktifinde yürütülen “*Hatay Davası*” sonucunda, 03.07.1938 Türk-Fransız Askeri Antlaşması imzalandı, 5 Temmuz 1938 günü Türk Ordusu Hatay'a girdi ve Hatay Devleti kuruldu. 23.06.1939 Türk-Fransız Anlaşması'na göre de, güzel Hatay'ımız *Anavatan*'a katıldı, yaklaşık 210.000 Hataylı kendiliğinden *Türk uyrukluğunu* edindi,⁷⁵ 39.000'i Hıristiyan olmak üzere 48.000 kişi de⁷⁶ 6 ay içinde *Suriye ve Lübnan uyruğuna* geçti.⁷⁷ Bu süreçte, sömürgeci devletlerin Türkiye aleyhine yönelik propaganda ve sinsî tertipleri ile işbirlikçilerin bölücü ve yıkıcı faaliyetleri sonucunda 48.000 kişi kandırılarak yurdumuzdan koparılmıştır.⁷⁸

Bu kapsamda, 1938 tarihinde belirtilen bölücü ve yıkıcı propaganda ve tertiplerin etkisiyle, İskenderun *Abacılı, Kırıkhan Ceylanlı ve Hassa Eğribucak, Küreci ve Gülpınar* köylerinden Türk soylu bazı aileler yurdumuzdan koparılmış ve Şam'a göçmüştür. Şam'a göçenlere, “*İskenderun muhaciri*” denilmiş, ama 1946 yılına kadar Suriyeliler tarafından göçmen ve iskân işlemi yapılmayınca, bu defa Şam'ın kuzeyinde “*Cebeli Gasiyun*” denilen dağda, boş bulunan araziye

⁷⁰ denizciler.bel.tr. Seydi Ahmet Göğ. (Ali oğlu, Kavaklıoluk 1958).

⁷¹ Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.477. Eski Belediye Başkanı ve Kavaklıoluk Köyü Muhtarı Sedat Bakır.

⁷² İskenderun İmam Hatip Lisesi Müdürü M.Halim Gedik.

⁷³ Erdoğan Aslıyüce, a.g.e., s.481.

⁷⁴ Abdurrahman Yörük, a.g.m. Araştırmacı Bilal Yıldırım, aile ağaçları.net.

⁷⁵ Dr. H.Pehlivanlı, Dr. Y. Sarıay, Dr. H. Yıldırım, Türk Dış Politikasında Hatay (1918-1939), A.S.A.M. Yayınları, Ankara 2001, s. 134. Tevfik Rüştü Aras, Dictionnaire Diplomatique Dergisi, Paris, C.IV, s.23-28'den naklen E.Büyükelçi İsmail Soysal, Hatay Sorunu 1936-1939, Konferans, Belleten Dergisi, Sayı:193-195, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1986, s.90, 97. Fransızlara göre Hatay nüfusunun, %39,7'si Türk, %28'i Alevi, %11'i Ermeni, %10'u Sünni Arap, %10 Rum Ortodoks ve %3'de diğer kökenliydi.

⁷⁶ MAE, no:475, s.95 (Grosson'un Antakya'dan gönderdiği 24.01.1940 tarihli mektubu)'dan naklen Serhan Ada, Türk-Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s.223. Burada, Ermeni: 26.500, Ortodoks: 11.500, Arap: 6.000 ve Alevi: 3.000 kişi olmak üzere toplam: 48.000 kişidir.

⁷⁷ İsmail Soysal, Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, I. Cilt, s.581, 548. 20 yaşını doldurmuş Hataylı erkek seçmenlerden 35.847'i Türk, 11.317'i Alevi, 5.504'ü Ermeni, 1.845'i Sünni Arap, 2.098 Rum Ortodoks ve 100'de diğerinden seçmen oldu.

⁷⁸ Dr. H.Pehlivanlı, Dr. Y. Sarıay, Dr. H. Yıldırım, a.g.e, s. 72, 73, 84, 89,96, 98,.

kendi imkânları ile gece konu mahallesi kurmuşlar. ⁷⁹ Ne güzel tesadüf ki, Suriyeliler de buraya “*Türk Mahallesi*” demiş.

⁷⁹ Abdurrahman Yörük, a.g.m. Araştırmacı Bilal Yıldırım, aile ağaçları.net.